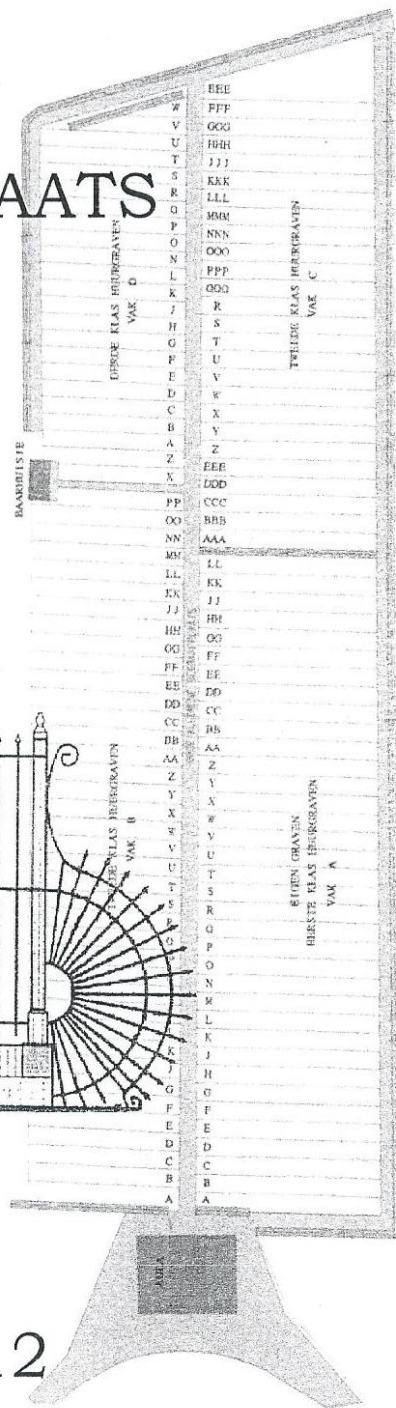

STICHTING OUDE BEGRAAFPLAATS GOUDA

jaargang 13
nummer 25
voorjaar 2012

Terug van weggeweest.

Na het jubileumboek in ontvangst te hebben mogen nemen, heb ik afscheid genomen als voorzitter van de Stichting Oude Begraafplaats.

Het leek mij zinvol na tien jaar het stokje over te geven aan vers bloed. Bovendien zorgden drukke werkzaamheden ervoor, dat ik niet veel tijd beschikbaar had.

Na 5 jaar is de situatie veranderd. Rondom het kindermonumentje en alle gebeurtenissen daarom heen, is er wat onenigheid ontstaan binnen het bestuur, van de Stichting.

Het gevolg daarvan was, dat er een paar mensen zijn gestopt met hun bestuurswerkzaamheden.

Men heeft mij toen benaderd, met de vraag of ik bereid zou zijn mijn oude taak weer op me te nemen.

Omdat ik in mijn werksituatie in een rustiger vaarwater terecht ben gekomen en ik het vrijwilligerswerk voor de Oude Begraafplaats, leuk vind om te doen, heb ik de voorzittershamer weer ter hand genomen.

Vanaf 1 januari j.l. functioneert er weer een vernieuwd bestuur. We zijn nog wel in gesprek/op zoek naar een geschikte kandidaat voor het secretariaat.

Vol enthousiasme hebben we een aantal plannen gemaakt en zijn volop bezig met de realisatie hiervan. U zult er meer over horen.

Ed van Rossum

Voorzitter Stichting Oude Begraafplaats.

Voor een overzicht van het huidige bestuur en de taakverdeling, zie het jaarverslag over 2011.

Jaarverslag 2011 van Stichting Oude Begraafplaats.

Het bestuur is acht maal bijeengekomen. Het aantal vergaderingen is frequenter geweest, dan normaal i.v.m. de problemen rondom het kindermonumentje.

Eén en ander heeft geleid tot het opstappen van een aantal bestuursleden. Wij zijn deze leden erkentelijk voor alles wat ze voor de Stichting Oude Begraafplaats hebben gedaan. Zij hebben een boekenbon als dank gekregen.

In december 2011 is een "nieuwe" voorzitter gevonden en zijn de zaken weer opgepakt.

Inmiddels bestaat het bestuur uit:

Ed van Rossum, voorzitter.

Henk van Reenen, penningmeester.

Leden :

Inez Meter,

Koos Massar,

Bieneke van Wely,

Cees van Miert,

Nico Koning en Severt v.d. Stad.

Er is een vacature voor het secretariaat.

De nieuwsbrief is twee maal uitgekomen, met dank aan de familie Polet, die de bezorging in Gouda op zich nam.

Er zijn open dagen geweest : op 11 juni en 10 september (een druk bezochte open monumentendag). De avondwandeling in samenwerking met Cyclus vond plaats op 5 juli.

Op 27 augustus zou het kindermonumentje, feestelijk onthuld worden. Helaas is dit ruw verstoord. Vandalen hadden het monumentje in het weekend voor de onthulling vernield.

In aangepaste vorm heeft het bestuur besloten de opening door te laten gaan. Wij laten ons niet weerhouden door vandalen.

Op zaterdag 24 september werd een workshop gegeven door Evert Jan Halkus over het restaureren van grafdozen.

In oktober heeft de stichting een ochtend verzorgd in het kader van de cursus Goudologie II (Gouda en de dood). Ruim 20 mensen hebben een presentatie over onze begraafplaats gehad. De onderzoeksgegevens, die ze als opdracht hadden meegekregen, zijn met elkaar uitgewisseld. De resultaten zijn aan de Stichting overhandigd. Onze dank aan de Goudologen voor de nieuwe gegevens.

De stichting heeft met succes meegedaan aan de actie NL Doet. Vijf vrijwilligers hebben zich met plezier ingezet op de begraafplaats.

Er zijn dit jaar een aantal nestkastjes (vogelhuisjes) opgehangen.

Op verzoek van enkele particulieren zijn dit jaar verschillende rondleidingen door ons verzorgd.

Dit jaar zijn 55 stenen hersteld.

Door de stichting zijn op 4 mei bloemen gelegd op de graven van oorlogsslachtoffers.

Met de nieuw benoemde consul van de Oorlogsgravenstichting voor Gouda, Piet Streng, is een fijne samenwerking ontstaan.

Plannen 2012 :

Onze open dagen worden dit jaar gehouden op :

Zaterdag 19 mei, van 10:00 tot 16:00.

Dinsdag 3 juli, aanvang 19:30. De avond(groen)wandeling in samenwerking met Cyclus.

Zaterdag 8 september, van 10:00 tot 16:00. Open monumentendag met als thema Oud Groen.

Op 4 mei zal door de stichting bloemen worden gelegd bij de graven van oorlogsslachtoffers.

Het kindermonument wordt momenteel hersteld en zal in stilte in de lente herplaatst worden.

*****

Ter herinnering de openingstijden voor de mensen die de begraafplaats willen bezoeken.

Maandag tot en met zaterdag van 10:00 tot 16:00.

Zondag van 12:00 tot 16:00.

Let wel op, het toegangshek sluit om 16:00 automatisch.

Bent u nog binnen, dan zijn de mensen die in de aula wonen niet geneigd het voor u open te doen.

De website van de Groene Hart Archieven(een samenwerkingsverband tussen het Streekarchief Midden-Holland en het Streekarchief Rijnlands Midden) is :

<http://www.groenehartarchieven.nl/>

Speciaal bezoek.

Ja, het is heel speciaal. Op 12 en 17 april krijgen wij bezoek van de leerlingen van scholen uit Korte Akkeren. In het kader van "Open Monumenten klassendag" gaan de kinderen uit groep zeven van de basisscholen KAS, de Kindervriend en de Westerschool , naar de Oude begraafplaats. Stichting Open Monumenten Gouda werkt samen met de Brede school om dit bezoek mogelijk te maken.

Het moet voor de leerlingen een bijzondere ervaring zijn om dit monument, dat al zo lang (sinds 1832) in de wijk ligt, echt te bezoeken.

De leerlingen krijgen een rondleiding. Deze rondleiding wordt verzorgd door Bieneke van Wely, Koos Massar en Piet Streng. Piet Streng is gespecialiseerd in oorlogsgraven. De beide heren zullen achtergronden van en over diverse graven vertellen. Bieneke zal in een inleiding in het algemeen iets over de begraafplaats vertellen.

Tijdens de rondleiding krijgen de leerlingen ook de tijd om zelfstandig aan de slag te gaan met de "Monumentenkijker".

De Monumentenkijker is een kaart, waarop vragen en opdrachten staan. Zo staan de leerlingen op een creatieve wijze stil bij de begraafplaats. Op deze manier worden ze aan het denken gezet en leren stil staan bij gedachten en gevoelens waarmee ze geconfronteerd worden.

Wilt u meer informatie kijkt u dan op :
monumentenstad.wordpress.com.

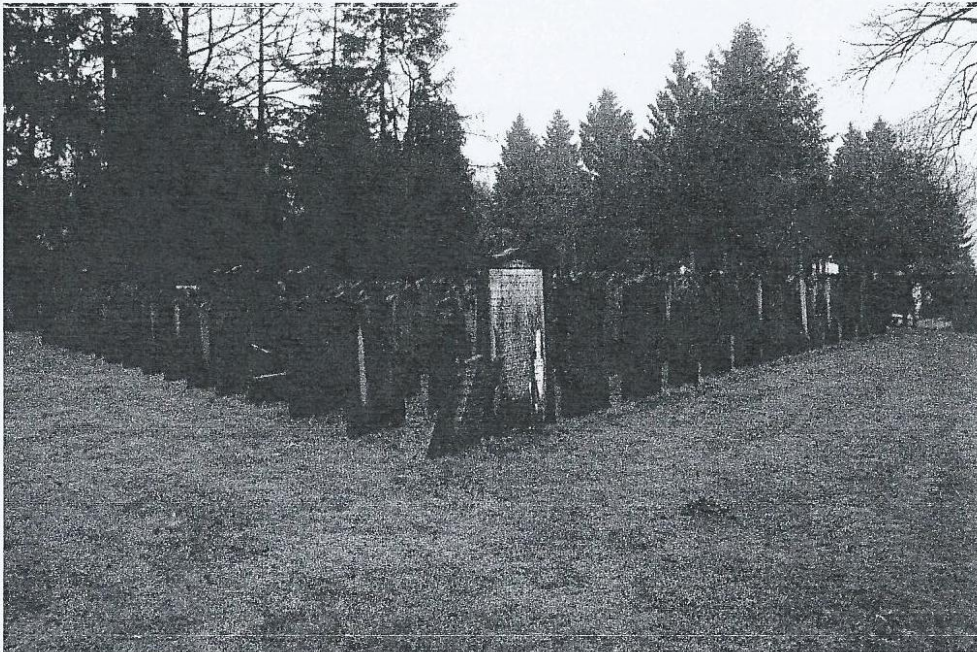
In een volgende nieuwsbrief zult u lezen hoe dit bezoek geweest is.

B.v.W.

De Joodse begraafplaatsen in Gouda

Tot 1976 telde Gouda er twee. Een op de hoek van de Boelekade en Spoorstraat en een aan de Bloemendaalseweg ter hoogte van de Büchnerweg waar nu een tuincentrum is gevestigd. Voor het huidige kantoorpand op de hoek van de Boelekade herinnert een beeld van de ram met gekrulde hoorns aan de sjofar, de ramshoorn, die op hoogtijdagen door de hogepriesters werd gebruikt en is aan het kantoorpand Spoorstraete op de hoek van de Jan van der Heijdenstraat een kleine plaquette aangebracht. Een plaquette bij de Bloemendaalseweg staat nog op het programma.

In 1976 vond herplaatsing van de grafstenen en herbegraving plaats naar en op het Israëlitische deel van de Algemene begraafplaats aan de Oude Diedenweg te Wageningen.

De herplaatste grafstenen aan de Oude Diedenweg.

Volgens de joodse traditie wordt men immers voor de eeuwigheid ter aarde besteld en is ruiming niet aan de orde. Verplaatsing is toegestaan, mits in de richting van het beloofde land. De staande stenen, voorzien van namen, Hebreeuwse teksten en van datering (onze jaartelling + ongeveer 3760 jaar) alsmede de kisten en stoffelijke resten werden via nummering en onder rabbinaal toezicht in Wageningen weer verenigd. Honderden joodse Goudse overledenen kregen zo in de landbouwstad weer een plek. De zerken staan daar in een strak stramien van rijen bijeen op een apart gedeelte van de door hoogleraar tuin- en landschapsarchitectuur Bijhouwer ontworpen dodenakker. In tegenstelling tot het vrijwel kale terrein aan de Boelekade is daar sprake van een lommerrijke omgeving.

Ook recent overleden joodse stadsgenoten vonden er een plek, zoals mevr. Teixeira de Mattos, directrice van het voormalig Israëlitisch Oudeliedenhuis aan de Oosthaven 31. Achter dat gebouw staat het baarhuisje c.q. metaheerhuis. Deze naam heeft betrekking op het joods reinigingsceremonieel.

Daar werd de dode, met het oog op de door de Eeuwige geschonken verzoening, gewassen, voordat die in een eenvoudige veelal zinken kist naar de laatste rustplaats werd gebracht.

De joodse gemeenschap is vanaf rond 1700 in Gouda aanwezig en werd al snel geconfronteerd met antisemitische maatregelen. Zo wordt in 1712 joden de toegang tot de stad ontzegd. Ook op de markt werden ze niet toegelaten, ze zouden verantwoordelijk zijn voor besmettelijke ziekten en diefstal. Aanvankelijk wonen ze vooral in en rond de Groenendaal en komen er bijeen in de huissynagoge van de familie Cats. Tijdens de Franse tijd krijgen ze in 1800 gelijke rechten en opent vijftien jaar later de begraafplaats aan de Boelekade. Die zou later tot tweemaal toe worden uitgebreid.

Daarvoor was het een gebied met tuinen en vervoerde men de gestorvenen naar Rotterdam.

In 1827 verrees de synagoge aan de Turfmarkt 23. Een herinneringsplaquette 'grafzerk zonder graven', op de deur van deze voormalige sjoel herinnert aan de in de 2e wereldoorlog omgebrachte Goudse joden.

Toen het terrein aan de Boelekade te klein bleek is in 1927 grond aan de Bloemendaalseweg aangekocht en drie jaar later als dodenakker ingewijd. Tot in 1942 vonden uitvaarten op beide terreinen plaats. Rond 1970 werd er nog begraven aan de Bloemendaalseweg.

De Joodse begraafplaats aan de Boelekade.

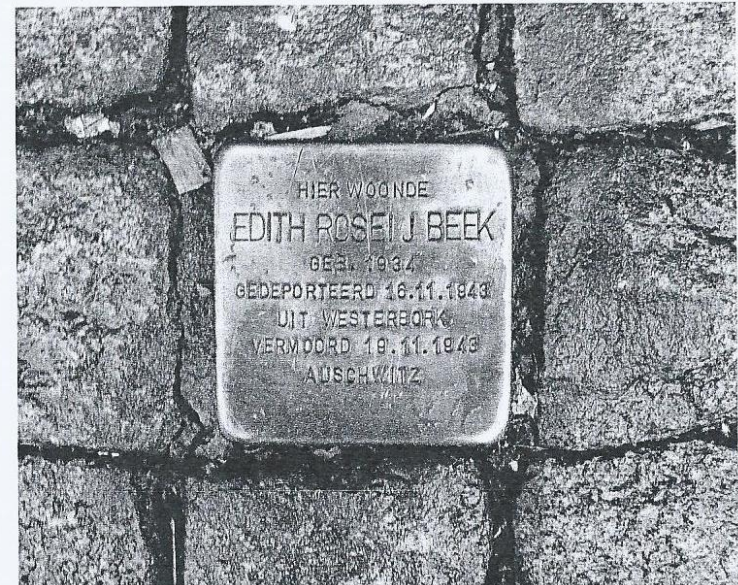
In de 'Wie Wat Waar' van begin 1945 over 1944, het jaarboek van de Goudsche Courant, staat een lijst van de burgerlijke stand op 31-12-1941(!) met de Goudse bevolking naar kerkelijke gezindte. Hierin worden 458 Israëlieten vermeld.

Na de oorlog zijn er nog maar ongeveer 40 over. Minimaal 327 zijn er omgebracht. De Goudse joodse gemeenschap is in 1964 bij die van Rotterdam gevoegd.

De toegangspoort van de Boelekade verplaatste men in 1980 naar het Raoul Wallenbergplantsoen aan de Jeruzalemstraat.

Voor de Goudse joodse oorlogsslachtoffers, die nooit de laatste eer en een graf hebben gehad, zijn vorig jaar de eerste 7 zgn. Stolpersteine, betonnen gedenksteentjes van 10x10 cm. met een gegraveerd messing plaatje erop, voor de voormalige woningen van deze stadsgenoten in het trottoir geplaatst. In augustus van dit jaar volgen er ruim 50! De gelden voor deze stolpersteine worden via de Stichting Gouds Metaheerhuis bijeengebracht. Een steen kost 120 euro maar kleinere giften zijn via reknr. 5898378 uiteraard ook welkom. Info: stolpersteinegouda@gmail.com. of tel. 0182-522331.

Loet van Vreumingen / foto's: Cees van Miert

Voorbeeld van een Stolpersteine in Gouda.

De klus zit er op – na 10 jaar is de index van de begraafplaats compleet, alle bestaande graven zijn in kaart gebracht.

De inventarisatie van het C-veld is afgerond en verwerkt in de index van begraven personen.

Het is nu compleet en voor een ieder die op zoek is naar de graf van een voorouder, broer, zuster, oom, tante of buur. Zij kunnen nu terecht om te weten komen of de desbetreffende persoon bij ons is begraven en of haar/zijn graf nog aanwezig is en waar.

Het C-veld heeft de nodige hoofdbrekers bezorgd tijdens het inventariseren.

Het veld bestaat uit eerste klas huurgraven, tweede klas huurgraven en algemene graven. Ook is er een R.K. graf uit 1871 toen een deel van de begraafplaats nog Katholiek was. Over dit graf later meer.

Een deel van de eerste en tweede klas huur staan door elkaar. De meeste eerste klas graven zijn van voor 1940, terwijl de tweede klas graven van daarna zijn.

Van 1935 tot in 1939, een deel van 1949 en tot de overgang naar het IJsselhof in 1950 is hier derde klas (algemene graven) begraven.

Een klein aantal graven uit 1938, rij Q en R, zijn wel vóór of in 1949 geruimd om plaats te maken voor nieuwe graven. Het D-veld was vol en IJsselhof nog niet klaar.

In totaal liggen hier nog 1281 personen begraven. 87 daarvan zijn doodgeboren kinderen.

Voor 64 graven is een aanvraag gedaan om een houten grafbordje te mogen plaatsen. Twee zijn nog aanwezig, daar moeten we zuinig op zijn!

De meest voorkomende naam zal niemand verrassen, 33 keer de Jong.

Op rij V is een liggende steen aanwezig die opvalt, omdat die tussen de staande zerken ligt. Bij de algemene graven waren geen grafbedekkende stenen toegestaan.

Nader onderzoek in de begraafregisters leerde dat het om een eerste klas katholiek huurgraf ging. Het was uit de tijd dat de Katholieken nog geen eigen begraafplaats hadden in Gouda. Die kregen ze aan de Graaf Florisweg in 1891.

In dit graf zijn moeder en zoon begraven: Agatha Anthonetta van Dillen – Meijs en Wilhelm Christiaan van Dillen. Agatha was gehuwd met koopman Christiaan van Dillen die een trasmolen had op de Turfsingel. Hier heeft later Vingeling zijn bedrijf.

Etiket van C. v. Dillen

Op rij KKK graf 16 ligt Muriëlle Anna Charlotte van Rooij begraven. Zij is in Duinkerken geboren en in Gouda overleden. Op haar grafsteen staat in het Frans “Ici repose notre chère petite fille”, vertaald : “Hier ligt onze lieve kleine meid”.

Een andere bijzondere vondst kwam te voorschijn tijdens het prikken in de grond vlak voor de grafsteen. Dicht aan de oppervlakte kwam een plaquette, in drie stukken gebroken te voorschijn. Ook haalden we enkele stukjes dun koper uit de grond. Het vormde een strip. Op de plaquette staat in het Frans “Cher ange, tu éclairais notre foyer. Pourquoi si vite hélas nous avoir quittés”. Vrij vertaald : “Kleine engel, je verlichtte ons huis. Waarom heb je ons zó snel verlaten?” De plaquette stond als een staand fotolijstje voor de grafsteen. Bovenaan in het midden is een gaatje aanwezig waar een engelenkopje met vleugeltjes heeft gezeten. Dat is niet terug gevonden.

Een kruitwagen vol met gesprokkelde takken.

Het zwarten van een zerk van een oorlogsslachtoffer.

